Utbildningsutskottets betänkande 1984/85:30

om anslag till lokala och individuella linjer och enstaka kurser

ÅTTONDE HUVUDTITELN

I detta betänkande behandlas förslag som regeringen förelagt riksdagen i proposition 1984/85:100 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) under punkt D 13 (s. 332—337) jämte motioner.

Propositionen

Regeringen har i proposition 1984/85:100 bilaga 10 föreslagit riksdagen att

1. fastställa planeringsramar i enlighet med vad som förordats i propositionen,

2. till Lokala och individuella linjer och enstaka kurser för budgetåret 1985/86 anvisa ett reservationsanslag av 377 935 000 kr.

Motionerna

1984/85:922 av Lennart Brunander (c) och Inger Josefsson (c) vari — med hänvisning till vad som anförts i den till arbetsmarknadsutskottet remitterade motionen 1984/85:918 — såvitt nu är i fråga yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att försöksverksamhet med kulturförmedlarlinje påbörjas vid högskolan i Borås.

1984/85:1151 av Bertil Danielsson (m) och Ewy Möller (m) vari — med hänvisning till vad som anförts i den till skatteutskottet remitterade motionen 1984/85:1150 — yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om företagsledarutbildning.

1984/85:1324 av Kerstin Göthberg m. fl. (c) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

12. att riksdagen till Lokala och individuella linjer och enstaka kurser för budgetåret 1985/86 anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 2 500 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 380 505 000 kr.

1984/85:1329 av Inger Hestvik m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att omvandla den lokala turismlinjen vid högskolan i Falun-Borlänge till allmän linje.

1984/85:1339 av Gullan Lindblad m. fl. (m, fp) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande högskolan i Karlstad och högre utbildning inom turismsektorn.

1984/85:1344 av Mats Olsson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att försöksverksamhet med lokala linjer om 80 poäng inom elektronik, data och verkstadsteknik bör förläggas till Blekinge.

1984/85:1351 av Evert Svensson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av en översyn av dramatikämnets ställning vid universiteten.

1984/85:1491 av Rolf Rämgård (c) och Karl Boo (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om att inrätta en högskoleutbildning för internationella marknadsförare vid högskolan i Falun-Borlänge.

1984/85:1845 av Rune Backlund m. fl. (c, fp) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

4. att riksdagen hos regeringen begär en översyn av kriterierna för fördelningen av anslaget till Lokala och individuella linjer och enstaka kurser i enlighet med vad som anförts i motionen.

1984/85:1852 av Inge Carlsson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen under anslaget Lokala och individuella linjer och enstaka kurser för budgetåret 1985/86 beslutar att anslagsposten avseende Linköpingsregionen skall räknas upp med 1 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag och att övriga regioners anslagsposter minskas med sammantaget motsvarande belopp.

1984/85:1877 av Margareta Hemmingsson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av en ny studieorganisation för utbildning i flygmaterielunderhåll med lokalisering till Västerås.

1984/85:1880 av Lars Hjertén m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen beaktar behovet av utbildning i Skaraborgs län som har strategisk betydelse för länet i den fortsatta regionalpolitiska planeringen.

1984/85:1884 av Karin Israelsson (c) och Ingemar Eliasson (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om statsbidrag till Stockholms musikpedagogiska institut.

1984/85:1950 av Margareta Winberg m. fl. (s, m, c, vpk) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om omvandling av den lokala linjen för turism och

rekreation vid högskolan i Östersund till en allmän utbildningslinje om minst 120 poäng.

1984/85:2224 av Rune Ångström (fp) vari — med hänvisning till vad som anförts i den till kulturutskottet remitterade motionen 1984/85:2223 — yrkas att riksdagen uttalar sig för att den i motionen omnämnda beredningsgruppen prövar möjligheterna att initiativ tas för att åstadkomma en ökad journalist- och mediautbildning i de norrländska högskoleorterna.

1984/85:2499 av Bertil Fiskesjö (c) vari yrkas att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om förändringar av ämnesutbudet vid universiteten.

1984/85:2534 av Kenth Skårvik (fp) vari yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts angående en ökad ekonomutbildning på högskolenivå förlagd till Uddevalla.

1984/85:2542 av Per Unckel m. fl. (m) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

25. att riksdagen beslutar avslå regeringens förslag om en utökning av antalet platser på lokala linjer,

26. att riksdagen beslutar om en utökning av antalet platser på enstaka kurser med 1 150,

27. att riksdagen beslutar att till Lokala och individuella linjer och enstaka kurser för budgetåret 1985/86 anvisa ett reservationsanslag av 383 326 750 kr.

1984/85:2767 av Ingemar Eliasson (fp) och Karin Söder (c) vari — med hänvisning till vad som anförts i den till kulturutskottet remitterade motionen 1984/85:2766 — yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande utvecklingen vid högskolan i Karlstad.

1984/85:2771 av Göthe Knutson m. fl. (m, fp) vari — med hänvisning till vad som anförts i den till arbetsmarknadsutskottet remitterade motionen 1984/85:2769 — yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av tillräckliga resurser för högskolans i Karlstad utveckling med bl. a. startandet av en turismhögskoleutbildning.

1984/85:2818 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

31. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till avbyråkratisering av högskolan i enlighet med vad som i motionen anförts.[1]

[1] Yrkandet behandlas även i utskottets betänkande 1984/85:24.

Utskottet

Förevarande anslag avser utbildning på lokala och individuella utbildningslinjer samt enstaka kurser vid de statliga högskoleenheterna inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde och inom kommunal högskoleutbildning. Från anslaget utgår även statsbidrag till Stockholms musikpedagogiska institut.

Vissa problem har hittills varit förknippade med anslaget, vilka har sin grund i att anslaget avser vitt skiftande behov. Å ena sidan har det gällt att tillgodose fortbildnings- och vidareutbildningsbehov samt att tillmötesgå decentraliseringssträvanden. Å andra sidan har det gällt att tillgodose behov av resurser vid framför allt de äldre universiteten för sådan grundläggande utbildning inom främst det humanistiska, men även det samhällsvetenskapliga området som inte omfattas av systemet med de allmänna utbildningslinjerna samt för fördjupningsstudier som leder till forskarutbildning inom nämnda fakultetsområden.

En betydande mängd av flerårig sammanhängande utbildning av grundläggande karaktär, dvs. utbildning för i första hand ungdomsstuderande, ges inom ramen för enstaka kurser. Särskilt gäller detta inom det humanistiska området, där linjeutbildningen svarar för en mycket liten andel av det samlade utbildningsutbudet. I många fall avser de ifrågavarande enstaka kurserna ämnen som är av betydelse för kompetensuppbyggnaden i landet, bl. a. för rekryteringen till forskarutbildningen, men i vilka grundutbildning inte kan garanteras inom det nuvarande anslags- och planeringssystemet. En nationell planering av utbildning inom berörda ämnen eller ämnesområden har i praktiken saknats utöver vad som ligger i besluten om inrättande av vissa högre lärartjänster. Dessa problem berördes i proposition 1983/84:52 om vissa högskoleorganisatoriska frågor. Föredragande statsrådet föreslog en förändring av planeringsordningen, så att ämnen vilkas utveckling och fortlevnad i grundutbildningssammanhang inte i tillräcklig omfattning garanterades av att de ingick i linjeutbildning skulle bli föremål för övergripande planering på central nivå. Riksdagen godkände vad i propositionen hade förordats om behovet av en annan planeringsordning för vissa enstaka kurser (UbU 1983/84:10, rskr. 1983/84:114).

Med utgångspunkt i riksdagens beslut har regeringen givit universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) i uppdrag att lägga fram underlag m. m. för en förändrad planeringsordning för enstaka kurser. UHÄ har i sin anslagsframställning för budgetåret 1985/86 redovisat en första etapp av den del av uppdraget som avsåg upprättandet av en årlig förteckning — en s. k. minikrysslista — över ämnen där för varje högskoleenhet ett basutbud bör garanteras. UHÄ:s förslag till krysslista, vilket har remissbehandlats, redovisas nu i budgetpropositionen (s. 335). UHÄ avser att i anslagsframställningen inför budgetåret 1986/87 återkomma med ytterligare förslag

efter en mer ingående inventering av situationen inom ämnesområdena vid förutvarande filosofisk fakultet. Vad i budgetpropositionen har anförts om planeringsordning för vissa ämnesområden m. m. har inte föranlett något förslag från regeringens sida.

I motion 1984/85:2499 (c) anförs principiella synpunkter på arbetet med att förteckna ämnesområden med ett garanterat basutbud avseende grundläggande högskoleutbildning. Motionären är kritisk mot metoden som används, nämligen att universiteten har ålagts att ange på en s. k. minikrysslista för vilka ämnen ett basutbud bör garanteras och att en lista sedan sammanställs av UHÄ. Denna prövas och fastställs därefter av regeringen. De mindre ämnen — menar motionären — som inte kommer med på listan skall försvinna och tyna bort. Motionären ifrågasätter också själva syftet med det pågående arbetet. Motionären anför skäl för att ett universitet skall ha ett rikt och brett *ämnesutbud.* Härigenom stimuleras samverkan över ämnesgränserna. Forskning i små ämnen är i sig värdefull och den är ofta ett viktigt komplement till verksamheten vid större ämnesinstitutioner. Om man nu anser att det finns skäl att ändra på lokaliseringen av utbildning och forskning, bör omläggningen enligt motionärens mening grundas på grundliga analyser ämnesvis. Först därefter bör en förändring komma till stånd, om nämligen undersökningarna visar att det finns goda skäl härtill. Motionären begär att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna vad i motionen har anförts om förändringar av ämnesutbudet vid universiteten.

Utskottet vill med anledning av motionen anföra följande.

Utskottet, som hänvisar till vad i det föregående har redovisats om bakgrunden till det pågående översynsarbetet, vill till att börja med erinra om att de hittillsvarande erfarenheterna av förevarande anslag tyder på att uppfyllelsen av de olika ändamålen med anslaget lätt leder till konflikter (jfr tidigare betänkanden UbU 1981/82:24 s. 28 f., 1982/83:29 s. 3 ff., 1983/84:10 s. 13 f.). Det är sålunda med tillfredsställelse som utskottet konstaterar att regeringen tagit initiativ till att komma till rätta med problemen och i budgetpropositionen redovisat vad översynsarbetet hittills har lett fram till.

När det gäller syftet med det pågående arbetet, vill utskottet mot bakgrund av vad som sägs i motionen framhålla att de planerade åtgärderna avses leda till att de berörda s. k. smala ämnena skall garanteras sådan tillgång på resurser att grundläggande utbildning möjliggörs i en omfattning som bl. a. tillgodoser kraven på forskarrekrytering för ämnena. Forskning i ämnena kan därmed äga rum även i framtiden, en forskning som bedöms vara inte bara av värde för de berörda universiteten utan även av nationellt intresse. Som utskottet ser det tillgodoses härigenom syftet med förevarande motion, nämligen att garantera en fortsatt existens för en rad småämnen. Utskottet kan inte finna att den i budgetpropositionen (s. 335) redovisade förteckningen av ämnen innebär någon förändring i vad

gäller spridning på olika universitet jämfört med nuläget. Utskottet utgår från att även det fortsatta arbetet med den s. k. krysslistan syftar till att möjliggöra en fortsatt existens för små ämnen och att därvid bl. a. sådana synpunkter vägs in som framförts i motion 1984/85:2499. Utskottet vill emellertid inte utesluta att i vissa fall en arbetsfördelning mellan olika lärosäten bör komma till stånd. En sådan kan motiveras såväl av ekonomiska skäl som av behovet av att garantera institutioner med tillfredsställande vetenskaplig miljö (jfr prop. 1983/84:52 s. 20).

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionen.

Utskottet behandlar i detta sammanhang motion 1984/85:2818 (m) yrkande 31 i denna del. I motionen uttrycks ett missnöje med det nuvarande anslags- och linjesystemet. Den stora resursströmmen, de s. k. sektorsanslagen, styrs via utbildningslinjerna till institutionerna. För de ämnesinstitutioner som har mycket få kurser inom de olika linjeutbildningarna återstår att hos regionstyrelsen ansöka om medel för enstaka kurser. Motionärerna menar att medel för ämnesstudier som bedrivs i form av enstaka kurser skall tillföras universitet och högskolor direkt via sektorsanslagen. Därmed bör det nuvarande anslaget Lokala och individuella linjer och enstaka kurser kunna avvecklas.

Utskottet konstaterar att motionärerna till en del behandlar de problem avseende förevarande anslag som utskottet har berört i det föregående. Utskottet utgår från att den nu pågående översynen av planeringssystemet för enstaka kurser även innefattar överväganden om hur ett ändamålsenligt anslagssystem bör se ut för de berörda ämnesutbildningarna. Även vid en förändring av anslagssystemet avseende vissa enstaka kurser torde behovet kvarstå av ett särskilt anslag för de övriga ändamål som nu tillgodoses genom anslaget Lokala och individuella linjer och enstaka kurser. Med det anförda avstyrker utskottet motion 1984/85:2818 yrkande 31 i denna del.

I enlighet med förslag av UHÄ föreslår föredragande statsrådet att *planeringsramarna* för lokala linjer ökas med 375 platser. Statsrådet hänvisar till vad hon i budgetpropositionen i annat sammanhang har anfört om det växande behovet av personer med teknisk högskoleutbildning och konstaterar med tillfredsställelse att de nya platserna företrädesvis planeras inom det tekniska området. Sammanlagt beräknas planeringsramarna för lokala och individuella utbildningslinjer för budgetåret 1985/86 omfatta 1 964 platser, vilket motsvarar 3 997 årsstudieplatser. För enstaka kurser beräknar föredragande statsrådet planeringsramar om 70 820 platser, vilket motsvarar 35 410 årsstudieplatser. Regeringen föreslår att riksdagen fastställer planeringsramar enligt vad föredragande statsrådet har förordat.

I motion 1984/85:2542 (m) yrkande 25 hemställs om avslag på regeringens förslag om utökning av antalet platser på lokala linjer. Motionärerna

finner inte utökningen motiverad, då det enligt deras mening inte finns tillräckligt många förslag till nya linjer som uppfyller nödvändiga kvalitetskrav. I samma motion yrkande 26 föreslås en ökning av antalet årsstudieplatser för enstaka kurser med 1 150 jämfört med förslaget i budgetpropositionen. En sådan satsning tillgodoser flera angelägna önskemål, menar motionärerna. Vissa ämnens ställning stärks samtidigt som utrymmet för de studerande att komponera en utbildning som svarar mot efterfrågan inom den enskilda sektorn förstärks.

Utskottet vill för egen del erinra om att antalet platser för ungdomsstuderande på vissa allmänna linjer måste minskas under den närmaste perioden till följd av förändringar på arbetsmarknaden, inte minst gäller detta inom undervisningssektorn. Platserna bör emellertid finnas kvar inom högskolan. Som ett komplement till att platserna förs över till allmänna utbildningslinjer med gynnsammare arbetsmarknadsutsikter bör enligt utskottets uppfattning ett ökat antal platser tillföras lokala utbildningslinjer. Många lokala linjer som redan finns eller planeras kan betraktas som kortare teknisk utbildning, och som sådan kan den förväntas bli alltmer efterfrågad på arbetsmarknaden. Vissa lokala linjer kan också komma att omvandlas till allmänna utbildningslinjer. Utskottet utgår från att det utökade antalet platser på lokala linjer kan fördelas så att de kan medverka till att nedskärningar av arbetsmarknadsskäl på vissa allmänna linjer kan kompenseras genom ett ökat utbud av utbildning på lokala linjer med annan inriktning.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag till planeringsramar för budgetåret 1985/86. Motion 1984/85:2542 yrkandena 25 och 26 avstyrks av utskottet.

I vad gäller *medel under anslaget* har föredragande statsrådet bl. a. beräknat 5 152 000 kr. för den planerade utökningen av ramen för lokala linjer. Vidare föreslår föredragande statsrådet en förstärkning av anslaget för att höja per capita-resursen för kurser av teknisk och annan laborativ karaktär. För ändamålet beräknas en höjning med 3 150 kr. per årsstudieplats avseende 400 årsstudieplatser (+ 1 260 000 kr.). Sammanlagt beräknas 377 935 000 kr. under anslaget för budgetåret 1985/86.

I några motioner beräknas ett något högre anslagsbelopp jämfört med regeringens förslag.

Enligt motion 1984/85:2542 (m) yrkande 27 bör anslaget räknas upp med 5,3 milj. kr. Ökningen bör helt avse den i motionen förordade större ramen för enstaka kurser.

Med hänvisning till vad motionärerna i motion 1984/85:1324 (c) i annat sammanhang har framhållit om en generös attityd till forskning föreslås i motionen att särskilda resurser nu ställs till förfogande för kvalitetsförstärkning avseende sådana enstaka kurser som är av särskild betydelse för forskarrekryteringen. I motionens yrkande 12 hemställs sålunda att 2,5

milj. kr. i detta syfte tillförs anslaget.

I motion 1984/85:1884 (c, fp) slutligen föreslås att ytterligare 2,3 milj. kr. utgår i statsbidrag till *Stockholms musikpedagogiska institut* (SMI) fr. o. m. budgetåret 1985/86. Motionärerna hänvisar utförligt till SMI:s uppgift att tillhandahålla en kompletterande och kompetensgivande utbildning för främst lärare i de kommunala musikskolorna.

Utskottet har i det föregående avstyrkt förslagen i motion 1984/85:2542 i vad avser planeringsramar. Med hänvisning härtill bör riksdagen avslå yrkande 27 i samma motion.

Vidare har utskottet redovisat vad föredragande statsrådet har föreslagit beträffande förstärkningar av anslaget i vad gäller per capita-resurser för vissa kurser av teknisk och annan laborativ karaktär. Utskottet kan mot bakgrund av det statsfinansiella läget inte föreslå riksdagen att anvisa medel för ytterligare kvalitetsförstärkningar. Riksdagen bör därför avslå motion 1984/85:1324 yrkande 12.

Beträffande det i motion 1984/85:1884 framförda förslaget om höjt statsbidrag till SMI vill utskottet anföra följande.

UHÄ redovisade i sin anslagsframställning inför innevarande budgetår ett uppdrag att se över den organisatoriska ställningen för utbildningen av musikpedagoger vid SMI. Förslaget innebar bl. a. att statsbidraget måste höjas med 2,3 milj. kr. Föredragande statsrådet anmälde i budgetpropositionen (prop. 1983/84:100 bil. 10 s. 253) vid medelsberäkningen under förevarande anslag att hon inte var beredd att biträda UHÄ:s förslag. Vad statsrådet hade anfört föranledde ej några erinringar från riksdagens sida.

SMI erhåller för närvarande enligt vad utskottet har inhämtat ett statligt bidrag över det nu behandlade anslaget med 1,7 milj. kr. Ett bifall av riksdagen till förslaget i förevarande motion skulle innebära att bidraget mer än dubbleras. Utskottet anser inte att det statsfinansiella läget för närvarande medger detta.

Som framgår av motionen erbjuder SMI utbildning främst för lärare i de kommunala musikskolorna. Utskottet har erfarit att kursavgifterna i dag uppgår till 9 000 kr. per år och elev. Den av motionärerna föreslagna utökningen av det statliga bidraget motsvarar de sammanlagda kursavgifterna för de ca 250 elever som för närvarande deltar i den treåriga utbildningen vid institutet. Utskottet finner det skäligt att kommuner, som har lärare anställda i sin musikskola vilka saknar musikpedagogisk utbildning och önskar förvärva en sådan, prövar möjligheten att i mån av resurser bidra ekonomiskt till dessa musiklärares kompletterande utbildning. Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1984/85:1884.

Utskottet, som hänvisar till sina ställningstaganden i det föregående, tillstyrker regeringens förslag om ett reservationsanslag av 377 935 000 kr. för budgetåret 1985/86 till Lokala och individuella linjer och enstaka kurser.

Utskottet erinrar om att riksdagen senare under innevarande riksmöte vid behandlingen av proposition 1984/85:115 om regional utveckling och

utjämning har att ta ställning till viss ytterligare anslagsfråga avseende Lokala och individuella linjer och enstaka kurser.

I budgetpropositionen (s. 333) redovisar föredragande statsrådet förslag till *fördelning av anslaget mellan högskoleregionerna.*

Enligt motion 1984/85:1845 (c, fp) yrkande 4 är anslaget alltför ojämnt fördelat. Motionärerna påpekar att Linköpings högskoleregion alltsedan högskolereformen har haft det i särklass minsta anslaget och åberopar att skillnaden mellan Linköpings högskoleregion och övriga regioner i landet är mycket stor, om man relaterar ifrågavarande anslagspost till antalet invånare i regionen. Motionärerna anser att kriterierna för fördelningen av anslaget Lokala och individuella linjer och enstaka kurser bör ses över i enlighet med vad som anförts i motionen. Även i motion 1984/85:1852 (s) kritiseras fördelningen av anslaget. Motionärerna anser att den är orättvis och i hög grad missgynnar befolkningen i Linköpings högskoleregion. Mot bakgrund av vissa i motionen angivna förhållanden hemställer motionärerna att riksdagen för budgetåret 1985/86 beslutar att anslagsposten avseende Linköpings högskoleregion skall räknas upp med 1 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag och att övriga regioners anslagsposter minskas med sammantaget motsvarande belopp.

Utskottet har sedan flera år haft anledning att behandla frågan om fördelningen av anslaget mellan högskoleregionerna i anledning av motionsledes väckta förslag. Utskottet har framhållit att storleken av anslagsposterna för olika regioner bör bedömas i ett vidare perspektiv än det som ges enbart av behovet om fortbildning och vidareutbildning inom regionerna. Utskottet har därvid pekat på behovet av att genom ett utbud av enstaka kurser säkra kompetensuppbyggnad inom ämnesområden som framför allt är representerade vid de äldre universiteten (Stockholm, Uppsala, Lund och Göteborg). Det har sålunda inte befunnits rimligt att vid en diskussion om fördelningen av anslaget relatera anslagsposternas storlek enbart till invånarantalet i regionen (jfr senast UbU 1983/84:23 s. 6). UHÄ anför i sin anslagsframställning för budgetåret 1985/86 att det gångna årets överväganden om besparingar i högskolan ytterligare har understrukit behovet av att se anslagets fördelning mellan högskoleregionerna i ett betydligt vidare perspektiv än att resurserna skall fördelas mellan regionerna i förhållande till invånarantalet i resp. region.

I budgetpropositionen erinrar föredragande statsrådet om att en ny planeringsordning för vissa enstaka kurser också bör kunna ge bättre förutsättningar för fördelning av resurser för fortbildning och vidareutbildning mellan olika högskoleregioner. Statsrådet förutsätter att UHÄ i anslagsframställningen inför budgetåret 1986/87 inkommer med förslag i frågan.

Utskottet anser att riksdagen med hänvisning till det anförda bör avslå motionerna 1984/85:1845 yrkande 4 och 1984/85:1852.

Utskottet vill i sammanhanget konstatera att anslaget Lokala och individuella linjer och enstaka kurser är av central betydelse för den humanis-

tiska och samhällsvetenskapliga kompetensen vid universitetet i Linköping.

Utskottet behandlar i det följande ett antal motioner vari yrkanden framförs vilka huvudsakligen berör lokalisering av vissa i motionerna angivna utbildningar.

I fem motioner behandlas *den högre utbildningen inom området turism.* Med hänvisning till de gynnsamma förutsättningarna i Värmland och för att ytterligare stimulera näringslivet i regionen föreslås i motionerna 1984/85:1339 (m, fp), 1984/85:2767 (fp, c) i denna del och 1984/85:2771 (m, fp) att en högskoleutbildning i turism skall anordnas i Karlstad. I motion 1984/85:1329 (s) föreslås att den lokala linjen för turism vid högskolan i Falun-Borlänge omvandlas till allmän linje. Den lokala turism- och rekreationslinjen vid högskolan i Östersund bör enligt motion 1984/85:1950 (s, m, c, vpk) yrkande 6 likaså omvandlas till allmän linje.

En arbetsgrupp inom UHÄ för utredning om högskoleutbildning inom bl. a. hotell- och restaurangbranschen lade i februari 1984 fram ett förslag rörande högre utbildning för hotell, restaurang och turism. Förslaget har remissbehandlats. Överväganden om att omvandla lokala utbildningslinjer för turism och rekreation till allmän utbildningslinje kommer att ske inom ramen för pågående utredningar inom UHÄ. Utskottet anser att riksdagen bör avvakta eventuella förslag av regeringen om ändringar för de nuvarande utbildningarna, innan riksdagen tar ställning till lokalisering m. m. av eventuella nya allmänna utbildningslinjer för det berörda området. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motionerna 1984/85:1329, 1984/85:1339, 1984/85:1950 yrkande 6, 1984/85:2767 i denna del och 1984/85:2771.

Med hänvisning till att *högskolan i Borås* redan har viss utbildning inom kultursektorn hemställs i motion 1984/85:922 (c) yrkande 6 att riksdagen uttalar sig för att försöksverksamhet med *kulturförmedlarlinje* påbörjas där. Som ett led i en utbyggnad av teknisk utbildning upp till 80-poängsnivån föreslås i motion 1984/85:1344 (s) att försöksverksamhet med *lokala linjer om 80 poäng inom elektroteknik, data och verkstadsteknik skall förläggas till Blekinge.* I motion 1984/85:1491 (c) anförs att det är nödvändigt att svensk industri har goda marknadsförare för att den skall kunna hävda sig på den internationella exportmarknaden. Mot bakgrund av att det i Kopparbergs län finns en varierande industristruktur med inslag av både stora och mindre företag bör enligt motionärerna en *högskoleutbildning av internationella marknadsförare* kunna förläggas *till högskolan i Falun-Borlänge.* I motionen yrkas att riksdagen av regeringen begär förslag härom. I motion 1984/85:1877 (s) erinras om att det i Västerås finns gymnasieutbildning för flygmekaniker, och motionärerna pekar på att ett samarbete har inletts mellan högskolan, kommunen och vissa företag för att bedriva uppdragsutbildning i flygplansunderhåll m. m. Motionärerna begär att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna vad i

motionen har anförts om behovet av en ny studieorganisation för *utbildning i flygmaterielunderhåll med lokalisering till Västerås.* I motion 1984/85:1880 (m) anges teknik, jordbruk och livsmedelsindustri, företagsledning och administration samt turism som exempel på *utbildningsområden som har strategisk betydelse för utvecklingen i Skaraborgs län.* Motionärerna hemställer att riksdagen begär att regeringen beaktar behovet av sådana utbildningar i länet i den fortsatta regionalpolitiska planeringen. I motion 1984/85:2224 (fp) åberopas den parlamentariska beredningsgrupp som har att förbereda ett nytt avtal mellan staten och Sveriges Radio. Motionärerna menar att gruppen bör pröva möjligheterna till initiativ i syfte att åstadkomma en ökad *journalist- och mediautbildning på de norrländska högskoleorterna.* I motion 1984/85:2534 (fp) förordas att den *utbildning i ekonomi* som har getts *i Uddevalla* byggs ut så att den motsvarar basblocket om 80 poäng i en grundläggande ekonomutbildning. Utbildningen bör organiseras av universitetet i Göteborg och inte medföra att en särskild högskoleorganisation byggs upp i Uddevalla. Det bör enligt motionären ankomma på universitetet i Göteborg att i samråd med högskolekommittén i Fyrstad genomföra en utlokalisering av enstaka kurser i motsvarande omfattning. I motion 1984/85:2767 (fp, c) i denna del slutligen framhålls vikten av att låta *högskolan i Karlstad* bli ett centrum för elektronik och datapedagogik, teknisk kemi och arbetslivsforskning i syfte att gynna den ekonomiska utvecklingen och sysselsättningen i Värmland.

Utskottet vill med anledning av motionerna peka på följande förhållanden.

Enligt bestämmelserna i högskoleförordningen åligger det högskolestyrelsen särskilt bl. a. att ta initiativ till åtgärder som kan främja förnyelse och utveckling av utbildningen och forskningen (10 kap. 2 §). Lokal utbildningslinje inrättas av styrelse för utbildning (3 kap. 24 §). Fristående enstaka kurs får inrättas av styrelse för utbildning inom ramen för de resurser som står till förfogande och de riktlinjer som kan ha meddelats. Enstaka kurs får förläggas till annan ort än den där läroanstalten är belägen endast om regionstyrelsen medger det (4 kap. 3 och 5 §§). I förordningen (1977:458) med instruktion för regionstyrelserna för högskolan föreskrivs att det åligger regionstyrelsen särskilt bl. a. att verka för att den grundläggande högskoleutbildningen i regionen inom fastställda ramar blir så mångsidig som möjligt.

Med hänvisning till de anförda bestämmelserna vill utskottet sålunda erinra om att det ankommer på de lokala och regionala högskolemyndigheterna att i sina anslagsframställningar föra vidare de krav på medel som bedöms nödvändiga för en breddning eller förnyelse av högskoleutbildningen i resp. region i den mån önskade förändringar ej kan ske inom ramen för befintliga resurser. Riksdagen har att ta slutlig ställning i frågan om statliga medel för verksamheten, däremot skall riksdagen enligt gällande ordning inte besluta om lokala linjer eller utbud av enstaka kurser vid de enskilda högskoleenheterna. Utskottet, som i det föregående har be-

handlat medelsberäkningen för lokala linjer och enstaka kurser, vill i sammanhanget erinra om att riksdagen beslutar om bemyndigande för regeringen att inrätta allmän utbildningslinje.

Beträffande motion 1984/85:1344 vill utskottet göra följande kommentar. Utskottet har erfarit att den av motionärerna önskade utbildningen inom elektronik- och dataområdet avses starta hösten 1985 och omfatta 80 poäng. Utbildningen möjliggörs genom ett samarbete mellan Lunds universitet samt lokala och regionala organ i Blekinge.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1984/85:922, 1984/85:1344, 1984/85:1491, 1984/85:1877, 1984/85:1880, 1984/85:2224, 1984/85:2534 och 1984/85:2767 i denna del.

Enligt motion 1984/85:1151 (m) bör ett utbud av utbildning i att leda företag komma till stånd. Utbildningen skulle med fördel kunna äga rum på kvällstid, eftersom detta medger att de som avser att starta ett företag under förberedelse- och uppbyggnadsskedet kan ha kvar sitt arbete under studierna. Motionärerna yrkar att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen har anförts om *företagsledarutbildning*.

Utskottet konstaterar att sådan utbildning som motionärerna åsyftar är möjlig att anordna såväl inom den kommunala eller statliga utbildningen för vuxna som i form av enstaka kurser inom högskolan i den mån resurser finns tillgängliga. Beslut fattas lokalt om utbildningen skall förläggas till kvällstid. Riksdagen bör ej göra något uttalande i anledning av motionärernas förslag, varför motionen avstyrks av utskottet.

Enligt vad som anförs i motion 1984/85:1351 (s) föreligger i förskolan, ungdomsskolan och folkhögskolan behov av lärare som är utbildade i ämnet dramatik. Behovet har — sägs det i motionen — främst kunnat tillgodoses genom en under 1970-talet alltmer utbyggd utbildning i ämnet på olika nivåer vid universiteten. Emellertid har under de senaste åren beslut om besparingar bl. a. inneburit en drastisk nedskärning av dramatikutbildningen. Motionären föreslår att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen har anförts om behovet av en översyn av *dramatikämnets ställning* vid universiteten.

Utskottet har inhämtat att en översyn motsvarande den som motionären begär för närvarande genomförs av UHÄ inom ramen för regeringens uppdrag till ämbetet att redovisa underlag m. m. för en förändrad planeringsordning för enstaka kurser. I sammanhanget vill utskottet lämna den upplysningen att utbildning i dramatik — förutom vid universitetet i Göteborg — eventuellt kommer att anordnas vid universitetet i Uppsala. Utskottet har erfarit att universitetet för närvarande låter utreda möjligheten att anordna kurser i ämnet, såväl som reguljär utbildning upp till 40-poängsnivå som i form av uppdragsutbildning. Med det anförda avstyrker utskottet motion 1984/85:1351.

Åberopande vad utskottet har anfört hemställer utskottet

1. beträffande *ämnesutbudet vid universiteten*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:2499,
2. beträffande *avveckling av anslaget Lokala och individuella linjer och enstaka kurser, m. m.*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:2818 yrkande 31 i denna del,
3. beträffande *antalet platser på lokala och individuella linjer och enstaka kurser*
   att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:100 och med avslag på motion 1984/85:2542 yrkandena 25 och 26 fastställer planeringsramar enligt vad som har förordats i propositionen,
4. beträffande *anslagsbeloppet*
   att riksdagen till *Lokala och individuella linjer och enstaka kurser* med bifall till proposition 1984/85:100 och med avslag på motionerna 1984/85:1324 yrkande 12, 1984/85:1884 och 1984/85:2542 yrkande 27 för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 377 935 000 kr.,
5. beträffande *fördelningen av anslaget*
   att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:100 och med avslag på motionerna 1984/85:1845 yrkande 4 och 1984/85:1852 godkänner vad som har föreslagits i propositionen,
6. beträffande *högskoleutbildning i turism*
   att riksdagen avslår motionerna 1984/85:1329, 1984/85:1339, 1984/85:1950 yrkande 6, 1984/85:2767 i denna del och 1984/85:2771,
7. beträffande *lokalisering m. m. av vissa grundläggande högskoleutbildningar*
   att riksdagen avslår motionerna 1984/85:922, 1984/85:1344, 1984/85:1491, 1984/85:1877, 1984/85:1880, 1984/85:2224, 1984/85:2534 och 1984/85:2767 i denna del,
8. beträffande *företagsledarutbildning*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:1151,
9. beträffande *översyn av dramatikämnets ställning vid universiteten*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:1351.

Stockholm den 25 april 1985

GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Kerstin Göthberg (c), Per Unckel (m), Bengt Wiklund (s), Helge Hagberg (s), Lennart Bladh (s), Göran Allmér (m), Pär Granstedt (c), Lars Svensson (s), Birger Hagård (m), Margot Wallström (s), Gunnar Hökmark (m), Ingvar Johnsson (s), Linnea Hörlén (fp) och Maj Kempe (vpk).

Reservationer

1. Avveckling av anslaget Lokala och individuella linjer och enstaka kurser, m. m. (mom. 2)

Per Unckel (m), Göran Allmér (m), Birger Hagård (m), Gunnar Hökmark (m) och Linnea Hörlén (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar "Utskottet konstaterar" och slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna att en avveckling av anslaget Lokala och individuella linjer och enstaka kurser bör vara ett led i strävandena att minska byråkratin inom högskolan. Åtgärden skulle även — som utskottet ser det — stärka ämnesstudierna, eftersom i fortsättningen erforderliga medel via sektorsanslagen bör kunna tilldelas institutionerna. Dessa skall sålunda inte behöva vara beroende av regionstyrelsernas ställningstaganden för att kunna tillgodose behoven av kurser i ämnen, för vilka det för närvarande inte finns utrymme inom linjeutbildningarna. Den nu av utskottet förordade förändringen innebär en renässans av ämnesstudierna. Regeringen bör sålunda förelägga riksdagen förslag om avveckling av förevarande anslag i enlighet med vad som har förordats i motion 1984/85:2818. Utskottet, som tillstyrker motionens yrkande 31 i denna del, föreslår att riksdagen som sin mening ger regeringen detta till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *avveckling av anslaget Lokala och individuella linjer och enstaka kurser*
   att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2818 yrkande 31 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

2. Antalet platser på lokala och individuella linjer och enstaka kurser (mom. 3)

Per Unckel, Göran Allmér, Birger Hagård och Gunnar Hökmark (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar "Utskottet vill" och slutar "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser inte att det finns tillräckligt många förslag till lokala linjer som kan uppfylla de nödvändiga kvalitetskraven. Den utökning av planeringsramen som förordas i budgetpropositionen finner utskottet därför svårmotiverad. Riksdagen bör därmed inte biträda regeringens förslag om ytterligare 375 platser på lokala linjer. Däremot finner utskottet den utökning av antalet årsstudieplatser på enstaka kurser som motionärerna föreslår väl motiverad. Med hänvisning till vad i motionen anförs om en

satsning på enstaka kurser tillstyrker utskottet förslaget om 1 150 årsstudieplatser på enstaka kurser utöver regeringens förslag. Riksdagen bör med bifall till motion 1984/85:2542 yrkandena 25 och 26 samt med avslag på budgetpropositionen som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet har anfört om planeringsramar för budgetåret 1985/86.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *antalet platser på lokala och individuella linjer och enstaka kurser*
   att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2542 yrkandena 25 och 26 samt med avslag på proposition 1984/85:100 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

3. Anslag till Lokala och individuella linjer och enstaka kurser (mom. 4)

Under förutsättning av bifall till reservation 2

Per Unckel, Göran Allmér, Birger Hagård och Gunnar Hökmark (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar "Utskottet har" och slutar "samma motion" bort ha följande lydelse:

I det föregående har utskottet tillstyrkt förslagen i motion 1984/85:2542 i vad avser planeringsramar. Med hänvisning härtill bör riksdagen bifalla yrkande 27 i samma motion.

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar "Utskottet, som" och slutar "enstaka kurser" bort ha följande lydelse:

Riksdagen bör med hänvisning till utskottets ställningstaganden för budgetåret 1985/86 anvisa ett reservationsanslag av 383 326 750 kr. till Lokala och individuella linjer och enstaka kurser.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *anslagsbeloppet*
   att riksdagen till *Lokala och individuella linjer och enstaka kurser* med bifall till motion 1984/85:2542 yrkande 27 och med avslag på proposition 1984/85:100 samt motionerna 1984/85:1324 yrkande 12 och 1984/85:1884 för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 383 326 750 kr.,

4. Anslag till Lokala och individuella linjer och enstaka kurser (mom. 4)

Kerstin Göthberg (c) och Pär Granstedt (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar "Vidare har" och slutar "yrkande 12" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen som framförs i motion 1984/85:1324 att

det är angeläget att redan nu anvisa särskilda medel under anslaget för att möjliggöra en kvalitetsförstärkning för sådana enstaka kurser som är av särskild betydelse för forskarrekryteringen. Det är viktigt att beakta den grundläggande högskoleutbildningens betydelse för forskningen. Utskottet anser att anslaget för detta ändamål bör tillföras 2,5 milj. kr.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet yrkande 12 i motion 1984/85:1324.

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar "Utskottet, som" och slutar "enstaka kurser" bort ha följande lydelse:

Med hänvisning till ställningstagandena i det föregående föreslår utskottet att riksdagen under anslaget för budgetåret 1985/86 anvisar 380 505 000 kr.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *anslagsbeloppet*
att riksdagen till *Lokala och individuella linjer och enstaka kurser* med bifall till motion 1984/85:1324 yrkande 12 och med avslag på proposition 1984/85:100 samt motionerna 1984/85:1884 och 1984/85:2542 yrkande 27 för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 380 505 000 kr.,

5. Högskoleutbildning i turism (mom. 6)

Maj Kempe (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar "En arbetsgrupp" och slutar "och 1984/85:2771" bort ha följande lydelse:

Frågan om högre utbildning för hotell, restaurang och turism har utretts av en arbetsgrupp inom UHÄ, som i februari 1984 lade fram ett förslag i ärendet. Utskottet anser att riksdagen nu bör göra ett uttalande om att ifrågavarande utbildning bör ges i form av allmän utbildningslinje. Vidare bör riksdagen uttala sig för att den nya linjen — i enlighet med arbetsgruppens förslag — skall lokaliseras till två orter i landet. Utskottet förordar Karlstad och Östersund som lämpliga orter och hänvisar härvid till de skäl för en sådan lokalisering som har anförts i motionerna 1984/85:1339, 1984/85:1950 yrkande 6, 1984/85:2767 (delvis) och 1984/85:2771. Utskottet tillstyrker därmed de nu nämnda motionerna och avstyrker sålunda motion 1984/85:1329. Regeringen bör förelägga riksdagen förslag om utbildningens längd och planeringsram för linjen. Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet har anfört om högskoleutbildning i turism m. m.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *högskoleutbildning i turism*
att riksdagen med bifall till motionerna 1984/85:1339, 1984/

85:1950 yrkande 6, 1984/85:2767 i denna del och 1984/85:2771 samt med avslag på motion 1984/85:1329 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,